
مطالعه تطبیقی دو کاراکتر شاخص تاریخ نمایش ایران و ترکیه : پهلوان کچل و قره‌گز

■ فهیمه میرزاحسین

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۴/۱۱/۱۸ | تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۵/۰۱/۳۱

مطالعه تطبیقی دو کاراکتر شاخص تاریخ نمایش ایران و ترکیه : پهلوان کچل و قره‌گز

فهیمة میرزا حسین

مربی، دانشکده سینماتاتر، دانشگاه هنر تهران

چکیده

در میان نمایش سنتی کشورهای مختلف جهان نمایش عروسکی خیمه‌شب‌بازی پهلوان‌کچل ایران و نمایش قره‌گز ترکیه دو نمونه با شباهت‌های بسیارند گرچه تفاوت‌های چشمگیری هم دارند که بدیهی‌ترین‌شان در شیوه اجراست. پهلوان‌کچل به شیوه دستکشی و قره‌گز به شیوه نمایش عروسکی سایه‌ای اجرا می‌شود. این مقاله قصد دارد تا با نگاه تحلیلی وام‌گرفته از ادبیات تطبیقی با تمرکز بر مکتب فرانسه ساختار هر دو نمایش را بررسی کرده و سپس با شخصیت‌شناسی، ریشه ماندگاری پهلوان‌کچل و قره‌گز را در جوامع مبداءشان یافته و با یکدیگر تطبیق کند. زیرا هر دو نمایش در بستر توده مردم متولد شده، زندگی کرده و به امروز رسیده‌اند و هر دو در تلاشند تا راهی نیز به آینده پیدا کنند. پس با توجه به شباهت‌های فراوان آنها می‌توان ریشه‌های فرهنگی مشترکی را میان تماشاگران‌شان در ایران و ترکیه یافت. پهلوان‌کچل و قره‌گز دو قهرمان ملی عروسکی هستند که ضمن شباهت‌های ظاهری و رفتاری‌شان با حضور در نمایش به گسترش آموزه‌های دینی - اخلاقی، سیاسی - انتقادی و البته فرهنگی - اجتماعی می‌پردازند. آن دو می‌دانند که راه ارتباطشان با تماشاگر طنز چه در کلام و چه در شکل ظاهری، موسیقی و درنهایت خلق فضاها شاد است. روش این تحقیق تحلیلی - توصیفی بر اساس منابع موجود کتابخانه‌ای و مقالات مستخرج از پایگاه‌های معتبر اینترنتی است و البته تجربیات نگارنده در خصوص اجراهای متعدد نمایش پهلوان‌کچل طی سالیان متمادی و حضور در اجراهای متعدد قره‌گز نیز روش تجربی را به‌روش کلی پژوهش می‌افزاید. در پایان، پژوهش پیش‌رو به دنبال یافتن درکی از مخاطب امروز این نمایش‌ها برای تحول موردنیازشان در آینده است زیرا هر دو نمایش با شرایطی بسیار شبیه به هم در معرض خطر بی‌توجهی تماشاگران و در نهایت "از یاد رفتن" هستند.

واژگان کلیدی: خیمه‌شب‌بازی، پهلوان‌کچل، نمایش عروسکی دستکشی، قره‌گز، نمایش سایه، ادبیات تطبیقی